

Prostriedky operatívno-pátracej činnosti v procese policajnej činnosti

Anotácia: Autor v predkladanom príspevku využíva poznanie získané realizovaným prieskumom v policajnej teórii a praxi. Objektom tohto prieskumu je operatívno-pátracia činnosť (ďalej len „OPČ“) a predmetom sú jej špecifické prostriedky. Pre potreby tejto prezentácie vykonal právny výklad zákonnej definície OPČ s poukázaním na jej rezervy. V súlade s jeho poznaním je práve toto vymedzenie redundantné. Okrem iného zastáva názor, že pre charakteristiku OPČ (rešpektujúc potreby praxe) je postačujúca právna regulácia oprávnení, ktoré upravujú možnosti používania prostriedkov OPČ.

Kľúčové slová: operatívno-pátracia činnosť, spravodajská činnosť, opatrenia, účel, systém, prostriedky OPČ, policajno-bezpečnostná činnosť.

Úvod

Výsledky analýzy bezpečnostnej situácie v Slovenskej republike potvrdzujú, že policajno-bezpečnostná prax registruje permanentné problémy pri práci s informáciami, ktoré je možné využiť pri realizácii trestného konania (získaní dôkazov). „Prečo je tomu tak?“

„Ako je možné dané problémy eliminovať?“ To sú len niektoré z otázok, na ktoré musí odpovede hľadať nielen samotná prax, ale aj jej teória.

Pri nachádzaní odpovedí na takto účelovo formulované otázky sme využili poznanie, ktoré sme nadobudli štúdiom odbornej literatúry (*po vykonanej rešerši*), odbornou diskusiou s príslušníkmi policajno-bezpečnostnej praxe (*10 príslušníkov Policajného zboru* (ďalej len „PZ“), *poslucháči Akadémie Policajného zboru* (ďalej len „APZ“) v školskom roku 2024/2025, *5 príslušníkov Vojenského spravodajstva a 2 príslušníci Kriminálneho úradu finančnej správy SR*)), ako aj naše doteraz nadobudnuté teoretické a praktické skúsenosti v priebehu služobnej policajnej činnosti.

Vo vzťahu k tomuto poznaniu uvádzame, že záujmom Slovenskej republiky (*právneho štátu*) je zabezpečenie účinnej ochrany pred páchaním trestných činov – kriminalitou. Je nesporné, že čím vyšší je podiel neodhalených trestných činov a nezistených páchatel'ov v porovnaní s počtom zistených (*odhalených, objasnených*) prípadov, tým viac sa pre občanov prehlbuje stav, ktorý je v zásadnom rozpore so záujmami spoločnosti. Neúspech pri zabezpečovaní neodvratnosti trestného postihu za páchanú či spáchanú trestnú činnosť je fenoménom, ktorý výrazne oslabuje preventívnu aj represívnu funkciu, ktorú majú plniť policajno-bezpečnostné zložky (*osobitne príslušníci PZ v pozícii operatívy, ako aj orgánov činných v trestnom konaní* (ďalej len „OČTK“)).

S poukázaním na naše poznanie je tento stav determinovaný celým radom faktorov. Osobitne nami oslovení respondenti uviedli, že získavanie dôkazov realizujú v rôznych konfliktných kriminálno-policajných situáciách, ktorých vznik vyvolávajú predovšetkým:

- ✓ Rozpor medzi rozsahom, kvalitou aktivít, ktoré vyvíja páchatel' v procese páchania trestného činu, v jeho jednotlivých štádiách, ktoré determinujú vznik, existenciu a využitie odrazov (informácií) relevantných vo vzťahu k ich poznaniu.
- ✓ Rozpor medzi aktivitami, ktoré môžu realizovať a realizujú príslušníci polície (*subjekty odhaľovania, objasňovania, dokazovania – poznávania, identifikovania*) v procesoch

kriminálno-policajného poznania.

- ✓ Právne vzťahy, ktoré vznikajú medzi páchatelom a príslušníkmi polície (*ktorí participujú na účelovej realizácii procesov odhaľovania, objasňovania, dokazovania*) a ktoré vymedzujú práva a povinnosti oboch strán pri identifikovaní trestnej činnosti.
- ✓ Rozpor, ktorý vzniká medzi potrebami a realizovanými aktivitami v procesoch ich saturácie, ktoré realizuje spoločnosť a obeť trestnej činnosti a pod.

K uvedeným konštatáciám si dovoľujeme uviesť, že objektivitu týchto záverov potvrdzuje celý rad odborníkov policajno-bezpečnostných teórií vo svojich publikáciách.¹

Pri hľadaní odpovedí na nami formulovanú druhú otázku odborníci *unisono* uviedli, že tieto problémy je možné eliminovať používaním moderných, ofenzívnych postupov, osobitne právnymi inštitútmi, ktoré zákonodarca (*vo forme kompetencií – práva a povinnosti*) definuje v platných a účinných právnych normách. Zastávame názor, že potreba akceptácie týchto stanovísk reaguje na súčasný rozvinutý technologický rozvoj či povahu trestnej činnosti v podmienkach dnešnej modernej spoločnosti.

V danom kontexte sú príslušníci policajno-bezpečnostných zložiek pre potreby zabezpečenia neodvratnosti trestného postihu povinní nielen odhaľovať, ale aj dokazovať závažné formy trestnej činnosti v rozsahu zákona a v súlade s ním. Ďalej sú povinní osobitne používať prostriedky operatívno-pátracej činnosti (ďalej len „OPČ“), ktoré sú taxatívne vymedzené pre účely zákona č. 171/1993 Z.z. v znení neskorších predpisov a zákona č. 301/2005 Z.z. v znení neskorších predpisov. Okrem iného je tomu tak preto, lebo používanie takýchto prostriedkov súvisí s výraznými zásahmi do základných ľudských práv a slobôd, ktorých garanciu zaručuje Ústava Slovenskej republiky, Listina základných práv a slobôd a iné právne normy.

Zastávame názor, že výsledky tohoto prieskumu nás oprávňujú vysloviť naše názory na zákonné používanie prostriedkov OPČ kompetentnými subjektmi, osobitne pri plnení úloh na úseku dokazovania (*odhaľovanie trestných činov, zisťovanie ich páchatelov a ich následné usvedčovanie*). Predkladanou prezentáciou sme sa rozhodli vstúpiť do odbornej diskusie, ktorej predmetom je využívanie výstupov z realizovaných procesov OPČ v trestnom konaní.

K charakteristike pojmu OPČ

Na základe výstupov z rešerše sme dospeli k záveru, že medzi odbornou verejnosťou nie sú jednotné názory na charakteristiku pojmu OPČ (v odborných publikáciách existuje množstvo definícií).

V podmienkach Slovenskej republiky je legálne charakterizovaná OPČ vymedzená v zákone o Policajnom zbore ako „*systém spravidla utajených, spravodajských opatrení vykonávaných Policajným zborom na účely predchádzania, zamedzovania, odhaľovania a dokumentovania trestnej činnosti a zisťovania jej páchatelov, zabezpečovania ochrany určených osôb a strážených objektov, technicky chránených objektov, zabezpečovania a poskytovania ochrany a pomoci ohrozenému svedkovi a chránenému svedkovi, ochrany štátnej hranice a vypátrania osôb a vecí.*“²

¹ Napr. LISOŇ, M., A. VAŠKO a kol. *Teória kriminálno-policajného poznania*, s. 120, 295 a PORADA, V. a kol. *Bezpečnostní vědy*, s. 95.

² Zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore, § 30 ods. 1.

Analogickým výkladom uvedeného ustanovenia je možné konštatovať, že toto oprávnenie je v súčasnej dobe definované ako pracovná náplň:

- ✓ príslušníkov operatívnych služieb Policajného zboru,
- ✓ orgánov činných v trestnom konaní,
- ✓ ďalších určených príslušníkov služieb PZ (ochrany určených osôb a objektov, štátnych hraníc, ako aj účelovo zriadených servisných služieb),

pretože ju môžu využívať pri účelovom policajnom poznávaní a vytváraní podmienok pre toto poznanie (kompetentní realizátori).

Zákonodarca OPČ charakterizuje formou systému, ktorý je možné definovať genézou (vznik, existencia, alternatívne úpravy)³, prvkami (sily – kompetentní realizátori, prostriedky, metódy, operácie, formy), vzťahmi medzi prvkami (práva a povinnosti), vzťahmi medzi prvkami a okolím a naopak (akceptácia OPČ v prostredí, aj v kriminálnom). Pritom akceptáciu tohto systému spája s alternatívnou možnosťou realizovať utajené a spravodajské opatrenia. Opatrenia pre potreby realizácie OPČ sú vykonávané na účel zabezpečenia jej fungovania (zákrok, akcia na zabezpečenie niečoho) a dosahovania stanovených cieľov systematickým získavaním (zhromažďovaním), analyzovaním, triedením, uchovávaním a distribúciou informácií. Osobitne významným znakom vykonávaných opatrení je ich spoločenská efektívnosť. Tá spočíva vo vytváraní predpokladov na zabezpečenie neodvratnosti trestného postihu a v neposlednom rade na zabezpečovanie kontroly kriminality (*represia, prevencia*). Príslušníci polície ich vykonávaním nesledujú len cieľ identifikovať trestný čin, ale z pohľadu očakávania spoločnosti hľadajú a objavujú spôsoby, ako tieto spoločenské javy pozitívne ovplyvňovať (rešpektujúc potreby spoločnosti a občana). Získavajú napríklad poznanie:

- ✓ o vývinových tendenciách páchania trestných činov (kriminality),
- ✓ potrebné na prognózovanie ich vývinu,
- ✓ potrebné k anticipovaniu (predvídaníu) smerov rozvoja policajného konania a pod.

Z charakteru kompetencií oprávnených subjektov realizovať OPČ vyplýva, že rozsah opatrení určuje samotná povaha poznávaných objektov a povinná akceptácia delegovaných kompetencií (*spoločenská závažnosť, organizovanosť, latencia, potreba neustále prekonávať najrôznejšie úskoky a prekážky kladené páchatelmi v snahe zakryť tieto údaje pred príslušníkmi, ako aj nutnosť plniť úlohy na úseku kontroly kriminality v maximálne možnej miere jej účinnosti a efektivity, ...*).⁴ Rešpektujúc konštruktívnosť tohto ustanovenia, opatrenia súvisia s napĺňaním určeného účelu. Špecificky je to prepojené na konkrétne poznávanie, vytváranie a realizovanie predpokladov rozvíjania v štruktúre policajného konania, samozrejme, pri orientácii na predmet, ktorý je predovšetkým svojou povahou praktický (realita policajného poznania).

³ HEŘMANEK, J. a B. STRÍŽ, B. *Základy operatívno-pátracej činnosti* VB, s. 22. V období Československa ako prvý pojem operatívno-pátracia činnosť definovali J. Heřmánek a B. Stríž nasledovne: „*objasňovanie negatívnych protispoločenských javov a vytváranie predpokladov na úspešný priebeh trestného konania*.“ Ďalej tento pojem definovali ako systém boja s trestnou činnosťou na poli prevencie a v mimo procesnej sfére využívaný kriminálnou službou, smerujúci nielen k predchádzaniu trestnej činnosti, ale i jej zabráneniu v budúcnosti.

Okrem iných na pôde Akadémie Policajného zboru v Bratislave v roku 1995 definoval túto činnosť kolektív autorov pod vedením D. Banga ako „*systém neverejných, preverovacích a spravodajských opatrení, založených na zákonoch a iných právnych predpisoch, ktoré sú realizované operatívnymi službami, pričom sa využívajú formy, metódy a prostriedky operatívno-pátracej činnosti a cieľom je predchádzať, zamedzovať, odhaľovať a dokumentovať trestnú činnosť, zisťovať jej páchatelov a vypátrať osoby a veci*.“

⁴ LISON, M., A. VAŠKO a kol. *Teória kriminálno-policajného poznania*, s. 123.

Aj napriek tomu, že to nie je explicitne uvedené v tomto ustanovení, pri dosahovaní tohto účelu je potrebné realizovať špecifickú činnosť, ktorej zámerom je objavovať, popisovať, vysvetľovať určené objekty (*páchaný, resp. spáchaný, trestný čin ... až po identifikovanie miesta výskytu objektov pátrania*). Je tomu tak preto, lebo tieto objekty odrážajú ontologické a gnozeologické vlastnosti, ktoré je možné využiť pri ich charakterizovaní, okrem iného pre potreby koordinácie a pod.⁵ Zastávame názor, že práve túto realitu zákonodarca akceptuje pri všeobecnom charakterizovaní týchto špecifických opatrení prívlastkami – *utajené a spravodajské opatrenia*. K uvedenému je potrebné uviesť, že tieto formy opatrení sú alternatívne formulované v slovnom spojení – *spravidla*. Uvedený prístup zákonodarcu je pragmatický, a to predovšetkým z toho dôvodu, lebo rešpektuje špecifickosť realizovaných postupov spravodajskej činnosti a OPČ. Spravodajská činnosť a OPČ totiž majú určité špecifické spoločné znaky typické pre samotné poznávanie, ako aj jeho objekty (*formy organizovaného zločinu, terorizmu, extrémizmu, hrozby a riziká vo vzťahu k demokratickým ústavným princípom, na ktorých je založená funkcionálna právného štátu a pod.*)

Bez ohľadu na úplnosť a praktickú opodstatnenosť týchto činností potvrdzujú výsledky a efekty, ktoré sú príslušníkmi polície dosahované pri plnení stanovených úloh. Ich analýzou je možné dospieť k záveru, že ich systémová realizácia (*využívaním kompetencií – právna regulácia + zodpovednosť*) pozitívne ovplyvňuje úroveň objektivitu, účinnosti a efektivity pri plnení zákonom delegovaných úloh. Je tomu tak preto, lebo za určitých situácií:

- ✓ Získavajú informácie, na základe ktorých orgány činné v trestnom konaní môžu začať trestné stíhanie, vykonávať dokazovanie, ale aj vzniesť voči konkrétnym osobám obvinenie.
- ✓ Zhromažďujú informácie o kriminálnej scéne a dôkladnou analytickou prácou vypracovávajú podklady potrebné na systematické, ofenzívne, cieľavedomé pôsobenie proti kriminalite.
- ✓ Prenikajú do organizačnej štruktúry kriminálnych skupín (*organizované, zločinecké, extrémistické, teroristické*), predovšetkým neobmedzujú sa len na zisťovanie informácií o páchatel'och bezprostredne vykonávajúcich trestný čin, ale získavajú informácie aj o osobách, ktoré stoja v pozadí, riadia trestnú činnosť, o finančníkoch a právnych poradcov, ktorí zabezpečujú ich ochranu.
- ✓ Kontrolujú a deštruuju logistiku kriminálnych skupín a zisťujú zámery a plány súvisiace s páchaním ďalšej trestnej činnosti skôr, než je spáchaná.⁶

Analógiou uvedeného je možné konštatovať, že týmto poznaním sa plnia informačné, sociálne, právne, výchovné, preventívno-represívne, bezpečnostné, policajné, spravodajské, operatívne a v neposlednom rade procesné funkcie. V daných súvislostiach kriminálno-policajné poznanie predstavuje:

- ✓ saturáciu potrieb (*spoločenských, občianskych, policajných, operatívnych, procesných, praktických, teoretických, základných, aplikačných*),
- ✓ špecifický podsystem činností (*má svoju osobitú genézu, prvky, vnútorné vzťahy medzi prvkami, vzťahy prvkov k okoliu ...*),

⁵ ŠÁMAL, P., P. NOVOTNÝ a M. RUŽIČKA. *Prípravné řízení trestní*, s. 247.

Účel vykonávania operatívno-pátracej činnosti môže mať vzhľadom na cieľ niekoľko variantov, za ktoré považujeme: prevenciu trestnej činnosti, pátranie po osobách a veciach, zabránenie už páchanej trestnej činnosti, zistenie rozsahu trestnej činnosti spáchanej buď jedným, alebo viacerými páchatel'mi.

⁶ MUSIL, J. Použití operativní techniky k důkazním účelům v trestním řízení. In: *Trestní právo č. 4 - 5/1999*, s. 19.

- ✓ svojou podstatou riešenie problému (*definovanie otázok, východísk, cieľov, postupov, výstupov, hodnotení...*),
- ✓ selekciu nových informácií a vytváranie informačných sietí (*zdroje, zber, uchovanie, triedenie, interpretácia – vo vzťahu k využitiu*),
- ✓ adekvátnu aplikáciu právom regulovaných postupov (*na základe už skôr spracovaných informácií*),
- ✓ špecifický prejav aktivít, ktoré vykonávajú kompetentné orgány štátnej správy (*ich obsah a štruktúru tvoria opatrenia a úkony*),
- ✓ prejav účelovo a cieľavedome aplikovaných aktivít (*pri realizácii sa plnia konkrétne úlohy*),
- ✓ riadené aktivity (*intencionálna činnosť, na jej aplikáciu sú vytvárané podmienky uľahčujúce sebarealizáciu jej subjektov*) a pod.⁷

Špecifickosť (originalitu) týchto činností zákonodarca charakterizuje prostredníctvom kompetencií, ktoré sú vyjadrené v právnych normách; osobitne obligatórnym zoznamom prostriedkov, ktoré oprávnené subjekty môžu použiť pri plnení zákonom stanovených úloh.⁸

V tomto kontexte sa javí, že ustanovenie, ktorým zákonodarca vymedzuje legálnu definíciu OPČ, je redundantné. Vzhľadom na potreby praxe, jej formálnu úpravu je možné považovať za nedostatočnú, pretože jej štrukturálny obsah je reálne viacdimeznionálny. Príkladom je možné uviesť, že OPČ sa realizuje vo viacerých fázach, ktorými sú operatívne prenikanie, operatívne získavanie a previerka operatívnych informácií, osobné pátranie či operatívne rozpracovanie prostredníctvom využitia špecifických postupov, pričom tieto vykonávajú len oprávnené subjekty (štátne orgány):

- ✓ Operatívnym prenikaním – informácie o trestnej činnosti získavajú operatívnym spôsobom, spravidla utajene prenikajú do kriminálneho prostredia.
- ✓ Operatívnym získavaním a previerkou operatívno-pátracích informácií na účely prevencie, odhaľovania a objasňovania trestnej činnosti (*aktivity získavania a preverovania poznatkov o konkrétnej protiprávnej činnosti*).
- ✓ Osobným pátraním prostredníctvom využitia miestnej a osobnej znalosti, informačných systémov polície a informácií získaných komunikáciou s občanom a kriminálneho prostredia (*táto činnosť je každodenná práca, pričom je vykonávaná oprávnenými osobami v systéme koordinovaných úkonov a opatrení, ktoré súvisia s predchádzaním trestnej činnosti s pátraním po páchatel'och trestných činov, po osobách a veciach, ktoré súvisia s trestnou činnosťou a pod.*).
- ✓ Operatívnym rozpracovaním, ktorého cieľom je získať podklady, na základe ktorých je možné začať v konkrétnej veci trestné stíhanie (*priebeh operatívneho rozpracovania je dokumentovaný v predpísanej forme*).⁹

Na základe empirického poznania k uvedenému si dovoľujeme uviesť, že najčastejšie je OPČ realizovaná pri neustálom získavaní, zhromažďovaní, preverovaní či rozpracovaní

⁷ LISOŇ, M., A. VAŠKO a kol. *Teória kriminálno-polícijného poznania*, s. 50.

⁸ Zákon č. 46/1993 Z. z. o Slovenskej informačnej službe, § 13 a nasl.

Zákon č. 500/2022 Z. z. o Vojenskom spravodajstve, § 4 ods. 2.

Zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore, § 30 ods. 1.

Zákon č. 537/2004 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej stráže, § 23 a nasl.

Zákon č. 35/2019 Z. z. o Finančnej správe, § 14 a nasl.

⁹ NĚMEC, M. *Kriminalistická taktika pro policisty*, s. 156 – 157.

operatívnych informácií, a to používaním prostriedkov tejto špecifickej činnosti, ktorých používanie predstavuje:

- ✓ určitú záruku dodržiavania princípu zákonnosti, a teda je možné považovať ju za jednu zo základných foriem zabezpečenia ochrany verejného poriadku (*má právnu povahu – forma – podstatu*),
- ✓ určitý systém (*zložitost' organizácie a štruktúry jednotlivých procesov je rôzna vzhľadom na vnútornú diferenciáciu zložitosti hierarchicky usporiadaných subsystémov, rysy, utajené opatrenia, spravodajský charakter, ofenzívnosť a pod.*),
- ✓ špecifické operatívne postupy a techniky – metódy, prostriedky, operácie, formy – reagujúc na vznikajúce a vzniknuté situácie,
- ✓ pátranie, ktoré je určené jeho objektom – ten je známy – vid' hrozby, riziká, trestný čin,
- ✓ procesy, ktorými môže dôjsť k mimoriadnym zásahom do základných práv a slobôd dotknutých osôb a pod.

Charakteristika OPČ jej špecifickými prostriedkami

Cieľavedomú a systémovú realizáciu OPČ ovplyvňuje celý rad faktorov. Medzi týmito faktormi majú osobitné miesto možnosti či schopnosti vnímať a fixovať relevantné informácie (oprávnený záujem). Aj napriek určitej zložitosti je možné konštatovať, že v celom rade prípadov oprávnené subjekty môžu tieto determinujúce faktory pozitívne ovplyvňovať, predovšetkým využitím rôznych prostriedkov. Zákon ani iná právna norma neudávajú taxatívny výpočet všetkých prostriedkov a taktických postupov, ktoré sa používajú alebo môžu použiť pri napĺňaní účelu OPČ. Každý pokus o takýto výpočet vo svojich dôsledkoch nie je ničím iným než pokusom zastaviť proces rozvoja, zdokonaľovania a rozširovania praktickej realizácie tejto špecifickej poznávacej činnosti. Napokon, vopred ani nemožno zistiť všetky konkrétne situácie, v ktorých sa aplikujú technické a používajú taktické prostriedky a postupy.¹⁰

Na základe nami nadobudnutého poznania realizovaným prieskumom je možné vysloviť záver, že prostriedky používané v OPČ predstavujú subjekty, nástroje, pomôcky, zariadenia alebo ich súbory, ktorými je možné dosahovať vyššiu účinnosť a efektivitu práce pri plnení stanovených úloh.

Oprávnené subjekty pri realizácii OPČ majú právo používať prostriedky v súlade s ich kompetenciami, ktoré sú reglementované v právnom poriadku Slovenskej republiky a medzinárodných dohovoroch, ku ktorým Slovenská republika pristúpila.

V praxi (nami oslovení respondenti) potvrdili, že tieto prostriedky sú rozdelené do troch relatívne samostatných skupín (rešpektujúc potreby pri napĺňaní účelu).

Do prvej skupiny sú zaradené tie, ktoré majú všeobecnú použiteľnosť. Ide o prostriedky, ktoré sa používajú aj pri iných druhov poznávacích činnostiach, mimo polície. Oprávnené subjekty týmito prostriedkami výrazne ovplyvňujú napríklad úroveň policajného pozorovania (*sledovania*), zisťovania niektorých kvantitatívnych vlastností poznávaného objektu (*prostriedky využívané pri pozorovaní osoby operatívneho záujmu na väčšiu vzdialenosť, v noci, resp. pri skúmaní mikrovlastností objektov, spotreby, vzdialenosti*) a pod.

Do druhej skupiny sú zaradené *špeciálne prostriedky*. Vo vzťahu k plneniu stanovených úloh sa tieto prostriedky používajú pri realizácii policajného konania. Východiskom pri ich

¹⁰ TALLO, A., a kol. *Analýza využitia bezpilotných prostriedkov vo vybraných službách Policajného zboru: Záverečná správa medzinárodnej vedeckovýskumnej úlohy.*

používaní sú spoločné úlohy, ktoré občan deleguje na policajno-bezpečnostné zložky. V súlade s plnením stanovených úloh ide predovšetkým o tieto prostriedky:

- ✓ špeciálne technické (*rôzne prostriedky výpočtovej techniky, spojovacie a dopravné prostriedky, materiálno - technické vybavenie polície a pod.*),
- ✓ strelné zbrane a donucovacie prostriedky (*slzotvorné prostriedky, obušok, putá a iné*),
- ✓ informačné systémy a policajné evidencie (*údaje o známych páchatel'och a ich trestných činoch, údaje o neobjasnených trestných činoch atď.*),
- ✓ kriminalisticko-technické (*rôzne technické prostriedky, zariadenia a ich súbory, materiály, postupy, spôsoby a pravidlá ich použitia*) a iné.¹¹

Tretiu skupinu prostriedkov tvoria tie, ktoré vznikli a vznikajú v súlade s konkrétnymi realizačnými požiadavkami a potrebami OPČ. Vo vzťahu k realizácii tejto činnosti majú tieto prostriedky špecifický charakter. Oprávnené subjekty sú pri ich používaní povinné rešpektovať celý rad limitujúcich faktorov, ktoré vyplývajú z:

- ✓ ich právnej charakteristiky, osobitne zákonnými podmienkami ich použitia (*regulácie, kontroly*),
- ✓ cieľov, ktoré je možné ich použitím dosiahnuť (*výkonnosť*),
- ✓ personálnej a ekonomickej náročnosti a pod.

Z týchto dôvodov sa prostriedky OPČ zavádzajú do policajnej praxe v súlade s jej potrebami.¹² Z tohto dôvodu ich parametre (*vymedzené právnou kompetenciou*) majú korešpondovať s taktickými a technickými možnosťami súčasnej etapy vývoja spoločnosti (*vývoja vedy a techniky*) a predovšetkým vývoja praxe a teórie kriminálno-policajného poznania. Demonstratívne túto realitu potvrdzuje aj legislatívny proces spájaný s úpravou právnych noriem novelami (*viď zákon č. 171/1993 Z.z. v znení neskorších predpisov*). V prípade že to neplatí, je to znakom, že oprávnené subjekty prostriedky OPČ nedostatočne používajú, alebo parametre týchto prostriedkov nekorešpondujú s potrebami praxe, čo sa vždy nepriaznivo prejaví pri plnení konkrétnej poznávacej úlohy.

Z nami uskutočneného empirického poznania vyplýva, že špecifické vlastnosti, ktoré sú registrované pri používaní prostriedkov OPČ, majú rôzne formy prejavu. Zhoda (*„spoločný menovateľ“*), je evidentná v podstate týchto prostriedkov. Podobne pre potreby skúmania a vysvetľovania konštruktov v policajnej praxi je významné aj to, že ich používanie je účelové v súlade s vymedzeným cieľom (*čiastkovým, resp. výstupným*). Túto okolnosť najpriľahavejším spôsobom vyjadrujú pojmy taktika a technika ich používania (*príprava, použitie, zabezpečenie výsledkov, efekty a pod.*). Okrem iného práve tieto demonštratívne formulované konštatácie sa využívajú pri klasifikácii prostriedkov OPČ, ktorá je účelovo akceptovaná pri projektovaní ich používania ako aj pri ich samotnom používaní. Z týchto hľadísk, rešpektujúc tieto kritériá, prax (ale aj teória) špecifické prostriedky OPČ delí do troch samostatných skupín:

- operatívno-technické prostriedky (*prostriedky techniky*),
- operatívno-informačné prostriedky (*prostriedky taktiky*),
- operatívno-logistické prostriedky (*prostriedky podpory*).

V súčasnej dobe je v podmienkach Slovenskej republiky za *operatívno-technické prostriedky OPČ* možné považovať prostriedky nástrahovej a zabezpečovacej techniky (*d'alej*

¹¹ TALLO, A. *Technické systémy a prostriedky polície*. Bratislava, s. 382.

¹² LISOŇ, M. a kol. *Možnosti rozvoja OČP. Záverečná správa z výskumu*. VÝSK. 183, 131 s. a iné.

len „PNT“)¹³. Základnou podmienkou úspechu pri ich používaní je to, aby predpokladaný poznávaný jav (*konanie*) alebo stav, ktorý vyvolal ich používanie, trval. V opačnom prípade je týmito prostriedkami možné získať informácie o následkoch poznávaného javu, čo spôsobuje, že ďalšie špecifické policajné poznávanie sa sťažuje.

Oprávnené subjekty používajú prostriedky operatívnej techniky na účel získania a fixovania informácií o prebiehajúcom konaní alebo stavoch, ktoré toto konanie vyvolalo (*spôsobilo*). Ich účinnosť a efektivita je závislá od výkonnostných parametrov techniky (*technologické zdroje informácií*).

Pri plnení konkrétnej úlohy používaním *operatívno-informačných prostriedkov* dochádza k rozloženiu síl a zodpovednosti v rámci koordinácie medzi realizujúcim príslušníkom a prostriedkom (*kooperujúci subjekt*). Uvedené rozloženie síl zodpovedá i rozloženiu bezpečnostných rizík, finančných a iných nákladov medzi nimi. Napríklad, rešpektujúc súčasný právny stav v Slovenskej republike, do tejto skupiny je možné zaradiť prostriedky, ktoré sú využívané na účely:

- ✓ Trestného poriadku – *zámena obsahu zásielok § 110; kontrolovaná dodávka § 111; predstieraný prevod § 112; sledovanie osôb a vecí § 113; agent § 117.*
- ✓ Zákona o PZ – *sledovanie osôb a vecí, monitorovanie osôb a dopravných prostriedkov, kontrolovaná dodávka, kriminálne spravodajstvo, používanie osôb konajúcich v prospech PZ, predstieraný prevod vecí.*

Operatívno-informačné prostriedky sú účelovo vytvorené alebo zriadené kategórie subjektov, ktoré v koordinácii s kompetentnými orgánmi štátnej správy (*realizátormi*), môžu zvýšiť účinnosť a efektivitu pri plnení konkrétnych úloh.

Z iného uhla pohľadu (*aj v tomto prípade rešpektujúc prístupy, ktoré sú akceptované pri konkrétnom používaní prostriedkov OPČ*) si dovoľujeme poznamenať, že niektoré právne inštrumenty nevykazujú charakter operatívno-informačných, resp. operatívno-technických prostriedkov. Týka sa to konkrétne prostriedkov OPČ – *krycie doklady, objekty a miesta používané pod legendou (zákon o PZ § 39 ods. 1)*. Je tomu tak preto, lebo používaním týchto prostriedkov sú vytvárané predpoklady pre poznávanie (*nie je nimi priamo realizované poznanie*). Z týchto dôvodov nielen v teórii, ale aj pre potreby praxe sa ukazuje ako vhodné začleniť tieto prostriedky do skupiny *operatívno-logistických prostriedkov (prostriedky podpory)*.

Pri obhajobe tohto stanoviska uvádzame, že právne kompetencie, ktoré sú zakomponované v možnosti používania prostriedkov OPČ, sú dominantným kritériom pri charakterizovaní tejto špecifickej policajno-bezpečnostnej činnosti (*subsystémy*). Tak, ako sme už uviedli, táto realita má nachádzať odrazy aj pri analogickom výklade ustanovení právnych noriem, ktoré ich regulujú a pod. Osobitne je postačujúce, ak charakteristiku OPČ vymedzujú závery analogického výkladu týchto zákonom delegovaných kompetencií. V tradičnom ponímaní špecifické prostriedky KPP totiž vymedzujú obligatórne poznávací charakter postupov pri dosahovaní cieľov (*napríklad metód, ktoré nie sú vymedzené vo všeobecne záväznej právnej norme*), ako aj vytváraní predpokladov pre túto poznávaciu činnosť.

¹³ Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov, zákon č. 171/1993 Z.z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov, zákon č. 166/2003 Z.z. o ochrane súkromia pred neoprávneným použitím informačno-technických prostriedkov (zákon o ochrane pred odpočúvaním) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a iné.

Záver

Je nesporné, že prostriedky OPČ predstavujú jeden z významných nástrojov, ktorými môžu oprávnené subjekty účinne a efektívne plniť zákonom delegované úlohy. Pomerne frekventované používanie týchto prostriedkov súvisí s výraznými zásahmi do základných ľudských práv a slobôd. K eliminácii týchto neprimeraných zásahov do garantovaných práv a slobôd pri používaní prostriedkov OPČ prispieva v Slovenskej republike ich zákonné vymedzenie. Aj nami spracované poznanie, ktoré predkladáme odbornej verejnosti v tomto príspevku, potvrdzuje, že táto právna úprava je postačujúca pri charakterizovaní OPČ. Ich právnym výkladom je možné dospieť k jednoznačnému záveru, že účelom OPČ je poznávať a vytvárať podmienky pre poznávanie vymedzených objektov, ktoré sú zakomponované v rámci vymedzených úlohách oprávnených subjektov – jej realizátorov. Považujeme za dôležité k uvedenému dodať, že dominantným účelom používania prostriedkov OPČ je eliminovať (zamedzovať, predchádzať, odhaľovať) vznik a pôsobenie nežiadúcich spoločenských javov, ktoré môžu negatívne ovplyvňovať spoločenské vzťahy, chránené záujmy, osobitne spájané s plnením funkcií právneho štátu.

Literatúra

- ERNEKER, Jaroslav, PORADA Viktor. a kol. *Poznávaní potrieb a transfer vědeckých poznatku do policajní praxe*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2006. s. 232. ISBN 80-7251-217-X.
- HEŘMANEK, Josef. a STRÍŽ, Bohuslav. *Základy operativno-pátraczej činnosti VB*. Praha: ÚK PF, 1971, s. 22.
- LISOŇ, Miroslav. *Teória policajného operatívneho poznania*. Bratislava: Akadémia PZ, 2012, s. 51. ISBN 978-80-8054-540-6.
- LISOŇ, Miroslav. *Operativno-pátracia činnosť (Všeobecná časť)*. Bratislava: Akadémia PZ v Bratislave, 2012, s. 25. ISBN 80-8054-231-7.
- LISOŇ, Miroslav, VAŠKO Adrián a kol. *Teória kriminálno-policajného poznania*. Bratislava, 2017, s. 120, 295. ISBN 97-8808-168-838-6.
- METENKO, Jozef. *Sledovanie v bezpečnostných činnostiach*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave 2002, s. 155. ISBN 80-8054-237-6.
- MUSIL, Jan. Použití operativní techniky k důkazním účelům v trestním řízení. In: *Trestní právo č. 4 - 5/1999*, s. 19.
- NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty*. Praha: Euronion, 2004, s. 156 – 157. ISBN 80-7317-036-1.
- PJEŠČÁK, Ján. a kol. *Základy kriminalistiky*. Praha: Naše vojsko, 1976, s. 407. ISBN: 28-071-75.
- TALLO, Anton. *Technické systémy a prostriedky polície*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru, 2001, s. 382. ISBN 80-8054-186-8.
- VAŠKO, Adrián. Spravodajská operácia v trestných veciach. In: STIERANKA, Jozef, MARKO Michal a kol. *Aktuálne otázky aplikácie kriminálneho spravodajstva v kontexte nových trendov v Európskej únii*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru. 2018, s. 67. ISBN 978-80-8054-760-8.

Elektronické dokumenty

LISOŇ, Miroslav a POLÁK Peter. Taktické aspekty aplikácie prostriedkov pri napĺňaní účelu operatívno-pátracej činnosti. In: *Kriminalistika* [online]. 2008, roč. 41, č. 2, s. 138 – 148. [cit 04.06.2025] Dostupné na internete: <https://www.mvcr.cz/clanek/takticke-aspekty-aplikacie-prostriedkov-prnap%C4%BAnani-ucelu-operativno-patracej-cinnosti.aspx>.

Právne predpisy

Ústavný zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky.

Zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore, § 30 ods. 1 v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej stráže v platnom znení.

Zákon č. 428/2002 Z. z. o ochrane osobných údajov.

Zákon č. 166/2003 Z. z. o ochrane súkromia pred neoprávneným použitím informačno-technických prostriedkov (zákon o ochrane pred odpočúvaním) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 537/2004 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej stráže.

Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 35/2019 Z. z. o Finančnej správe.

Zákon č. 500/2022 Z. z. o Vojenskom spravodajstve.

Key words: operational-search activity, intelligence service, measures, purpose, system, means of operational-search activity, police activity

Summary

For the effective performance of the tasks delegated by state and its citizens to members of the police, organizational – management, methodological, tactical, and legislative measures should be constantly improved. In the purposeful application of police activity, this requires a corresponding variety of methods, tactics and means, and therefore we consider the multifaceted nature of the phenomena, events, or elements, as well as the extraordinary richness of content to be characteristic elements of the object of police action.

*mjr. JUDr. Martin Slabý, PhD.
Katedra kriminálnej polície
Akadémia Policajného zboru v Bratislave
e-mail: martin.slaby@akademiapz.sk*

Recenzent: doc. JUDr. Antonín Nesvadba, PhD.